

Inkludering handlar om social gemenskap och olikhet berikar en grupp. Det menar professor Claes Nilholm. På Nossebro skolan har professor Bengt Persson dessutom kunnat se att det gynnar elevernas måluppfyllelse.

TEXT: EVA-LOTTA HULTÉN ILLUSTRATION: MALIN ROSENOVIST

Inkludering ÄR gemenskap

VI SÖKER OSS OFTA till dem som är lika men lär oss av att träffa dem som är olika oss själva, säger Claes Nilholm.

Han är professor i pedagogik vid Malmö högskola och menar att det finns olika sätt att tolka begreppet inkludering; som att olikhet är något som ska accepteras eller tolereras eller att det är en tillgång. Det sista är den mest radikala hållningen, menar han. Idag är skolan så inriktad på individen att den lärande gemenskapen och de sociala aspekterna av skolan trängs undan.

Inkludering handlar inte om placering, betonar Claes Nilholm.

– Det är en missuppfattning av begreppet. Inkludering handlar om att känna gemenskap och vara en del av gruppen. Man måste skilja på inkludering och integrering. Inkludering är att helheten anpassas till delarna, och integrering innebär det rakt motsatta.

Claes Nilholm skulle gärna se inte bara individuella mål i skolan utan

också gruppsmål. Han jämför med ett idrottslag där det är självklart att alla behövs och måste arbeta tillsammans för att det ska bli bra. För att inkluderingen ska bli verklighet och inte bara vackra ord måste eleverna involveras med varandra genom samtal i helklass eller arbete i mindre grupper där det gemensamma resultatet är beroende av alla gruppmedlemmars bidrag. Men det innebär inte att alla elever ska vara i klassrummet hela tiden.

– En del kan behöva en lugnare miljö ibland. Inkludering får inte bli en princip som leder till att enskilda offras för idealen.

I DEN BOK SOM Skolverket ger ut i februari, *Inkluderande undervisning*, pekar Claes Nilholm och medförfattaren Kerstin Göransson på fem viktiga aspekter av inkludering: att det bara finns ett system (det vill säga att alla finns inom skolans ordinarie verksamhet), gemenskap på olika nivåer (samarbete, respekt och tillit är några ledord), en demokratisk gemenskap, att

olikhet ses som en tillgång och att elever är delaktiga.

– Det är viktigt att fundera över vad man vill komma till rätta med genom att inkludera alla elever i undervisningen, säger Claes Nilholm.

En förutsättning för att lyckas är att lärarna ser alla elever som viktiga, och Claes Nilholm konstaterar att det är betydelsefullt att de får stöd och ges rätt möjligheter för att inkluderingen ska lyckas.

- EN INKLUDERANDE skola ger alla elever beredskap att leva i gemenskap med andra som vuxna, säger Bengt Persson.

Han är professor i specialpedagogik och hans forskning har länge varit inriktad på inkludering. Våren 2010 ombads han att komma till Essunga kommun för att hålla en föreläsning. Då fick han klart för sig att man på kommunens F-9-skola, Nossebro skolan, använt sig av bland annat hans litteratur i sin strävan att förbättra skolans måluppfyllelse. Det innebar att man lagt ner alla specialgrupper och att alla elever utom särskolans gick tillsammans (numera är även särskolans elever inkluderade). Bengt Perssons forskargrupp vid Högskolan i Borås fick anslag för att göra en studie om Nossebro skolan och har besökt lektio-

– Det som förenar eleverna i den lilla gruppen är deras bedömda svårigheter, och det är ingen positiv gemenskap, säger Bengt Persson.

Rent praktiskt innebar det nya sättet att arbeta att många lektioner blev dubbelbemannade då speciallärare och specialpedagoger följde med in i klassrummen. Det har gynnat alla barn och sedan 2008 har mellan 90 och 100 procent av eleverna varit behöriga till gymnasiet.

I ESSUNGA HAR förändringsarbetet inte inneburit några extra kostnader men krävt tid och engagemang. Bengt Persson konstaterar att en del av de kommuner och skolor som kontaktar honom och vill ha hjälp att förändra sitt arbetssätt verkar drivas av ekonomiska incitament. Smågrupper är dyrt.

– Men detta är inget sätt att spara pengar. Att inleda ett förändringsarbete av det skälet leder bara till förtroendekris. Man måste veta vad man menar med inkludering och göra det av rätt skäl, säger han.

Bengt Persson tycker att inkluderingstankarna är på frammarsch men konstaterar att Sverige ligger efter övriga världen. I många länder har man kommit betydligt längre i utvecklingen mot en inkluderande skola.

– I Danmark ska 50 000 barn i specialklasser in i de vanliga klasserna, och de är nyfikna på vårt arbete med Nossebro skolan, säger Bengt Persson.

Hans forskargrupp har nu börjat på en uppföljande studie där man tittar på hur det gått för 2010 års avgångselever på gymnasiet. Mycket få elever har hoppat av och till våren tar de övriga studenten. Nu ska deras resultat följas upp och många elever intervjuas.

– Det är fantastiskt att få avsluta min karriär med detta, efter alla negativa rapporter jag skrivit, där slutsatsen ofta är att skolan inte förmår leva upp till förväntningarna, säger Bengt Persson. ♦

»För att lyckas måste lärarna se alla elever som viktiga.«

ner och intervjuat skolledare, rektorer, lärare, elever och föräldrar. I november kom boken *Inkludering och måluppfyllelse* av Bengt Persson och Elisabeth Persson.

Initiativet till förändring på Nossebro skolan kom från lärarna i en av specialgrupperna. De såg att deras elever inte nådde målen och inte kom in på gymnasiets nationella program. Det fick dem att vilja pröva nya vägar.